

สถานการณ์คุณภาพน้ำบริโภคและการสร้างความตระหนักด้านสารเคมีเกษตรด้วยกระบวนการ
แบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำหมั่น

Drinking water quality situation and creating pesticide usage awareness with a participatory
process: case studies in the Man River Basin area

นางสาวพรเพชร์ ศักดิ์ศิริชัยศิลป์
สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์คุณภาพน้ำบริโภค การปนเปื้อนสารเคมีเกษตรในน้ำและพืชอาหาร
ในชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำหมั่นและแนวทางการสร้างความตระหนักด้านสารเคมีเกษตรด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม
ของชุมชน ชุมชนลุ่มน้ำหมั่นตั้งอยู่ในโครงการรักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินเป็นพื้นที่ต้นน้ำ และเป็นแหล่งผลิตพืช
อาหารแหล่งใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการใช้สารเคมีเกษตรจำนวนมาก โดยเฉพาะสารกำจัดวัชพืช ได้แก่
Paraquat และ Glyphosate ถึงร้อยละ 97.4 เนื่องจากความเคยชินที่มีการใช้ตั้งแต่บรรพบุรุษ การขาดแคลน
แรงงานภาคเกษตร ประโยชน์ของสารเคมีที่ให้ผลในการควบคุมและกำจัดศัตรูพืชได้เร็ว ผลิตพืชอาหารได้คุณภาพ
ตรงตามความต้องการของลูกค้า จึงทำให้สารเคมีเกษตรยังมีการนำเข้า และใช้จำนวนมาก ในด้านการปฏิบัติงาน
พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้หรือละเลยในการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมี โดยจากการศึกษา
พฤติกรรมการใช้สารเคมีเกษตร โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร จำนวน 114 คน วิเคราะห์โดยใช้
สถิติเชิงพรรณนา พบเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้และการปฏิบัติต่อสารเคมีที่ถูกต้อง ร้อยละ 20.2 และมีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ร้อยละ 8.8 ผลตรวจเลือดเกษตรกรในชุมชนต้นแบบ จำนวน 28 คน ในปี
2562 พบระดับเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสระดับเสี่ยง ร้อยละ 32.14 ระดับปลอดภัย ร้อยละ 53.57 และระดับปกติ
ร้อยละ 14.29 ผลการตรวจ Paraquat และ Glyphosate ในน้ำบริโภคและพืชอาหารเก็บตรวจในเดือนมกราคม
2562 ไม่พบการปนเปื้อนในทุกตัวอย่าง อาจเกิดจากช่วงที่เก็บเป็นฤดูกาลที่เกษตรกรพักแปลงเกษตร และรอปลูก
ใหม่ในฤดูฝนสิ่งที่เกษตรกรต้องการเพื่อให้การลดละเลิกใช้สารเคมีเกษตรได้ผล คือ ให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้าน
การทำเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง การจัดหาแหล่งน้ำส่งเสริมช่องทางการตลาด

คำสำคัญ สถานการณ์คุณภาพน้ำบริโภค ลุ่มน้ำหมั่น สารเคมีเกษตร เกษตรอินทรีย์